Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), May-June 2025
Old ISSN 2774-0374: New ISSN 2985-2749
Website: https://so03.tci-thaijo.org/index.php/IARJ/index

Guidelines for Developing the Potential of Tourist Attractions, Ban Pao Subdistrict, Nong Sung District, Mukdahan Province

Eaggawong Triyawong, Pornnapat Berndt, Weera Weerasophon

Master of Arts (Tourism and Hospitality Management) Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: s62563828003@ssru.ac.th, ORCID ID: https://orcid.org/0009-0000-8603-0195

E-mail: pornnapat.be@ssru.ac.th, ORCID ID: https://orcid.org/0009-0007-9004-4320

E-mail: weera.we@ssru.ac.th, ORCID ID: https://orcid.org/0009-0009-6905-4019

Received 15/10/2024 Revised 22/10/2024 Accepted 26/11/2024

Abstract

Background and Aims: Ban Pao Sub-district, located in Nong Sung District, Mukdahan Province, is predominantly inhabited by the Phu Thai ethnic group. While the sub-district boasts a rich cultural heritage and several tourist attractions, the concentration of these attractions in specific areas has limited the overall tourism diversity. Consequently, the number of tourists visiting the area has been declining. To address this issue, this research aims to: 1) explore the socio-cultural context of Ban Pao Sub-district, 2) assess the tourism potential of the sub-district's attractions, and 3) propose strategies to enhance its tourism capabilities.

Methodology: The researcher collected data using a variety of methods, including secondary data analysis, field surveys of the community and its tourist attractions, in-depth interviews with community leaders and residents, and questionnaires. Data was analyzed and organized systematically using a rating scale to assess the tourism potential of the attractions.The sample group for this research consisted of community leaders, representatives of Ban Pao sub-district residents (who were knowledgeable about the community and involved in village development), and tourism experts. Data collection tools included a community survey form (interview) divided into two parts: Part 1, general information about the interviewee, and Part 2, open-ended questions about various topics; non-participant observation; and a tourism potential assessment form. The research employed qualitative analysis of interview data, which primarily consisted of descriptive text obtained from observations, interviews, group discussions, and field notes. Data triangulation and data collection were used to verify the findings. Content analysis, including

Citation: Triyawong, E., Berndt, P., & Weerasophon, W. (2025). Guidelines for Developing the Potential of Tourist Attractions, Ban Pao Subdistrict, Nong Sung District, Mukdahan Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), 1-26; DOI: https://doi.org/10.60027/iarj.2025.282462

categorization, grouping, and inductive analysis, was used to analyze the data and present the results in narrative form.

Results: 1) Ban Pao Sub-district, located in Nong Sung District, Mukdahan Province, is a village surrounded by mountains. Its unique characteristics include Phu Thai culture, language, traditional attire, local cuisine, and the Bai Sri Su Kwan ceremony. This makes it a cultural tourism destination. Additionally, there are natural attractions such as Kaew Pha Cave, Huai Tad Waterfall, Phu Chokko, Pha Ban Kham Phi, and Wat Tham Som. 2) The assessment of tourism potential in Ban Pao Sub-district revealed a score of 59.20, indicating a moderate level. While it has the potential to develop into a tourism village, it requires a proper development plan and active community participation. 3) The development of tourism potential in Ban Pao Sub-district should focus on five key components: 1) attractions, 2) facilities, 3) accessibility, 4) value, and 5) tourism management.

Conclusion: Developing the tourism potential by encompassing all five aspects, including attractions, facilities, accessibility, value, and tourism management, will lead to a more complete tourism model. This will enable tourists to make decisions based on their own preferences and interests.

Keywords: Potential of tourist attractions; Assessment of tourism potential; Development of tourist attractions

Citation: Triyawong, E., Berndt, P., & Weerasophon, W. (2025). Guidelines for Developing the Potential of Tourist Attractions, Ban Pao Subdistrict, Nong Sung District, Mukdahan Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), 1-26; DOI: https://doi.org/10.60027/iarj.2025.282462

Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), May-June 2025
Old ISSN 2774-0374: New ISSN 2985-2749
Website: https://so03.tci-thaijo.org/index.php/IARJ/index

แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

เอกวงค์ ไตรยวงค์, ภรณ์นภัส เบินท์ และ วีระ วีระโสภณ
สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

ภูมิหลังและวัตถุประสงค์: ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร เป็นชุมชนชาวภูไท ในภาพรวมของตำบลบ้านเป้า มีหมู่บ้านและแหล่งท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักกระจุกตัวอยู่เพียงบางพื้นที่เท่านั้น ส่งผลให้มีข้อจำกัดในเรื่องของความหลากหลายทางการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่มาเยือนในพื้นที่มีจำนวนลดลง การเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นทั้งในด้านการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนให้เข้มแข็งพร้อมที่จะเป็นผู้ให้บริการที่ดี ตลอดจนการปรับปรุงต้นทุนทางวัฒนธรรมภูไทที่ดีงามให้คงอยู่ และผ่านการสืบทอดต่อไปอย่างยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกรุ่นหลานอย่างต่อเนื่อง การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจบริบทภูมิสังคมในตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร 2) ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

ระเบียบวิธีการวิจัย: ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ สำรวจพื้นที่ชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สัมภาษณ์เชิงลึก และสอบถามกลุ่มผู้นำชุมชมชน และประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และเรียบเรียงให้เป็นระบบ ใช้แบบประเมินเพื่อประเมินระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มตัวแทนประชาชนตำบลบ้านเป้า ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ ของชุมชน และมีบทบาทในการพัฒนาหมู่บ้าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกการสำรวจข้อมูลชุมชน (การสัมภาษณ์) มี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้อมูลที่เป็นบทข้อความบรรยาย อันได้มาจากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการจดบันทึก ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล และการรวบรวมข้อมูล ส่วนการวิเคราะห์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาโดยการจำแนกหรือการจัดกลุ่มข้อมูล การวิเคราะห์แบบอุปนัย และแสดงผลเป็นข้อความแบบบรรยาย

ผลการวิจัย: 1) ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร เป็นหมู่บ้านที่มีภูเขาล้อมรอบ มีจุดเด่นเอกลักษณ์ คือ วัฒนธรรมของชาวเผ่าภูไท ภาษาภูไท การแต่งกายอันเป็นเอกลักษณ์ อาหารท้องถิ่นของชาวภูไท ประเพณีบายศรีสู่ขวัญ ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อาทิ ถ้ำแก้วผัดน้ำตกห้วยตาด ภูจ้อก้อ ผาบ้านคำพี้ และวัดถ้ำโส้ม 2) จากผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว พบว่าศักยภาพ

Citation: Triyawong, E., Berndt, P., & Weerasophon, W. (2025). Guidelines for Developing the Potential of Tourist Attractions, Ban Pao Subdistrict, Nong Sung District, Mukdahan Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), 1-26; DOI: https://doi.org/10.60027/iarj.2025.282462

แหล่งท่องเที่ยวในตำบลบ้านเป้าได้ 59.20 คะแนน อยู่ในระดับมาตรฐานปานกลาง ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวได้ แต่ต้องมีแนวทางการพัฒนาอย่างถูกต้องและชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน 3) แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในตำบลบ้านเป้าควรเป็นไปตาม 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 3) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 4) ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว และ 5) ด้านการจัดการการท่องเที่ยว

สรุปผล: การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วยด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการจัดการการท่องเที่ยว จะก่อให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวที่สมบูรณ์ขึ้น และเป็นสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวได้ตามความชอบและความสนใจของตัวเอง

คำสำคัญ : ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว; การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว; การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

บทนำ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2560 มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเที่ยวไทย จำนวน 35 ล้านคน สร้างรายได้ จำนวน 1.8 ล้านล้านบาท และมีนักท่องเที่ยวไทยเที่ยวไทย จำนวน 152 ล้านคน – ครั้ง สร้างรายได้ จำนวน 9.3 แสนล้านบาท และในปี พ.ศ. 2561 ตั้งแต่เดือนมกราคม – ธันวาคม มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเที่ยวไทย ประมาณ 38 ล้านคนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 6.7 จากช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา สร้างรายได้ 2.0 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.2 จากช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา และมีจำนวนนักท่องเที่ยวไทยเที่ยวไทยในช่วงเดือนมกราคม – มิถุนายน พ.ศ. 2561 จานวน 74.9 ล้านคน – ครั้ง เพิ่มขึ้น ร้อยละ 4.68 จากช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา สร้างรายได้ 4 แสนล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.44 จากช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) ชี้ให้เห็นว่ารายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมาก

แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวออกเป็น 6 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงที่มุ่งเน้นให้ประชาชนอยู่ดี กินดี และมีความสุข ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพพร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมเพื่อสร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ รวมถึงเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งพาตนเองและการจัดการตนเองเพื่อสร้างสังคมคุณภาพ ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมที่เน้นการใช้ประโยชน์และสร้างการเติบโต บนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อลดผลกระทบทางลบจากการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจของประเทศ และยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

Citation: Triyawong, E., Berndt, P., & Weerasophon, W. (2025). Guidelines for Developing the Potential of Tourist Attractions, Ban Pao Subdistrict, Nong Sung District, Mukdahan Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), 1-26; DOI: https://doi.org/10.60027/iarj.2025.282462

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย นอกจากจะสร้างรายได้โดยมีมูลค่าเป็นอันดับหนึ่งของการค้าบริการรวมของประเทศแล้ว ยังเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดธุรกิจที่เกี่ยวเนื่องอีกมากมาย อาทิ โรงแรมและที่พัก ภัตตาคารร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก การคมนาคมขนส่ง เป็นต้น โดยก่อให้เกิดการลงทุน การจ้างงาน และการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น ซึ่งในแต่ละปีสามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศในรูปเงินตราต่างประเทศปีละหลายแสนล้านบาท รวมทั้งกระแสเงินหมุนเวียนภายในประเทศ จากคนไทยเที่ยวไทยนับแสนล้านบาทเช่นเดียวกัน ก่อให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการสร้างเสถียรภาพให้กับดุลยภาพทางการค้าภายในประเทศ (กรมการท่องเที่ยว, 2557) ในขณะที่การท่องเที่ยวสามารถสร้างผลประโยชน์ในหลายด้าน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม และส่งผลต่อแรงงานทั้งระบบ ช่วยกระจายรายได้และการจ้างงานไปสู่ชนบท ตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ แต่ในขณะเดียวกันก็เกิดผลกระทบมากมายกับการดำรงชีวิตของผู้คนในชนบทเหล่านั้น ซึ่งผลกระทบจะมากหรือน้อยล้วนขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของบุคคลทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

การเติบโตของภาคการท่องเที่ยวส่งผลดีในแง่ของการสร้างรายได้ ขณะเดียวกันก็อาจส่งผลเสียได้หากมีการจัดการที่ไม่ดีพอเพราะกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นการสร้างประสบการณ์ผ่านบริการจากภาคธุรกิจต่างๆ จึงต้องใช้ระบบสาธารณูปโภคในพื้นที่ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวแบบกระจกตัวอาจส่งผลกระทบด้านลบไปยังส่วนที่เกี่ยวข้องในหลายแง่มุมซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวเรียกว่า Over Tourism (อารยา จันทร์สกุล, 2561) นายโชติ ตราชู (2563) ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬากล่าวว่า ช่องโหว่ หรือจุดอ่อนของภาคการท่องเที่ยวในประเทศไทย คือการกระจุกตัวทางการท่องเที่ยว เพราะภาพรวมของการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติในไทยนั้นมีมากกว่า 80 ถึง 90 เปอร์เซ็นต์ ที่ยังคงนิยมท่องเที่ยวในเมืองท่องเที่ยวขนาดใหญ่ ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติในเมืองท่องเที่ยวหลัก ๆ ถูกใช้งานมากเกินไป และที่สำคัญทำให้ขาดความหลากหลายทางด้านการท่องเที่ยว ดังนั้นการพลิกฟื้นการท่องเที่ยวไทยให้กลับมาแข็งแรงกว่าเดิมนั้นจำเป็นต้องกระจายการท่องเที่ยวออกไปในหลากหลายพื้นที่มากขึ้น

ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร เป็นชุมชนชาวภูไท ที่ตั้งอยู่ท่ามกลางขุนเขาและมีวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ในแบบฉบับของตัวเอง ตำบลบ้านเป้า ประกอบไปด้วยหมู่บ้านทั้งหมด 6 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านภู หมู่ 2 บ้านภู หมู่ 3 บ้านเป้า หมู่ 4 บ้านคำพี้ หมู่ 5 บ้านเป้า หมู่ 6 บ้านป่าแสด มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 1,200 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 3,532 คน พื้นที่ทั้งหมด 23,750 ไร่ (เทศบาลตำบลบ้านเป้า, 2564) เมื่อปี พ.ศ. 2549 กรมการพัฒนาชุมชน ได้ส่งเสริมให้หมู่บ้าน ชุมชนน้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการพัฒนาหมู่บ้าน พัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยให้อำเภอคัดเลือกหมู่บ้านที่มีความพร้อมเป็นหมู่บ้านต้นแบบของอำเภอ แล้วบูรณาการงาน คน งบประมาณจากทุกหน่วยงานเข้าไปดำเนินการในพื้นที่ดังกล่าวอำเภอหนองสูงได้คัดเลือกบ้านภู หมู่ที่ 1,2 ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัด

Citation: Triyawong, E., Berndt, P., & Weerasophon, W. (2025). Guidelines for Developing the Potential of Tourist Attractions, Ban Pao Subdistrict, Nong Sung District, Mukdahan Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), 1-26; DOI: https://doi.org/10.60027/iarj.2025.282462

มุกดาหาร เป็นหมู่บ้านต้นแบบของอำเภอ และได้ดำเนินการพัฒนาจนได้รับการคัดเลือกเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของจังหวัดมุกดาหาร ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ประชากรใน บ้านภู หมู่ที่ 1, 2 มีรายได้เพิ่มจากการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก แต่ในภาพรวมของตำบลบ้านเป้า มีหมู่บ้านและแหล่งท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักกระจุกตัวอยู่เพียงหมู่ที่ 1, 2 เท่านั้น ส่งผลให้มีข้อจำกัดในเรื่องของความหลากหลายทางการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่มาเยือนในพื้นที่มีจำนวนลดลง การเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นทั้งในด้านการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนให้เข้มแข็งพร้อมที่จะเป็นผู้ให้บริการที่ดี ตลอดจนการปรับปรุงต้นทุนทางวัฒนธรรมภูไทที่ดีงามให้คงอยู่ และผ่านการสืบทอดต่อไปอย่างยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกรุ่นหลานอย่างต่อเนื่อง จนทำให้วัฒนธรรมเกิดการบ่มเพาะอย่างเป็นรูปธรรม จึงเป็นอีกปัจจัยที่สำคัญที่จะเพิ่มความสามารถในการแข่งขันได้ (ดร.ปริวรรต สมนึก, 2555) นอกจากนี้ วิภา ศิริรัตน์ (2551) กล่าวว่าการพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนา จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการศึกษาทรัพยากรที่มีอยู่ก่อนที่จะทำการวางแผนพัฒนาหรือเสริมสิ่งใด ๆ เพื่อให้การดำเนินงานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และได้รับผลประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาบริบททางสังคมของชุมชน ประเมินศักยภาพที่มีอยู่ในปัจจุบันของชุมชน และหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวในตำบลบ้านเป้าให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ลดปัญหาการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยว กระจายนักท่องเที่ยวและรายได้สู่ชุมชนอย่างทั่วถึง สร้างความเข้มแข็งของชุมชน และพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจบริบทภูมิสังคมในตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร
2. เพื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

การทบทวนวรรณกรรม

1. ความหมายของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ (2553) ได้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ไว้ว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นการบริหารและจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเหมาะกับสภาพทรัพยากรมีความหลากหลาย คำนึงถึงจุดประสงค์ทางการศึกษาเรียนรู้เป็นหลักและไม่ส่งผลกระทบให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง ซึ่งจะมีการดำเนินงาน 3 ด้านคือ 1) ด้านนโยบาย 2) ด้านการจัดการ คือ การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว

Citation: Triyawong, E., Berndt, P., & Weerasophon, W. (2025). Guidelines for Developing the Potential of Tourist Attractions, Ban Pao Subdistrict, Nong Sung District, Mukdahan Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), 1-26; DOI: https://doi.org/10.60027/iarj.2025.282462

การให้การศึกษาและสื่อความหมายการจัดการการท่องเที่ยวการบริการการท่องเที่ยว 3) การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกัน และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการตลาด และการมีส่วนร่วมในชุมชน รวมถึงด้านการดำเนินการ เป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ โดยแบ่งพื้นที่ทางการท่องเที่ยวออกเป็น 3 พื้นที่เพื่อประโยชน์ในการจัดการดังนี้

1. พื้นที่ท่องเที่ยวที่ติดตลาดแล้ว จะทำการพัฒนาได้โดยอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง จัดการทำแผนการใช้ประโยชน์ของพื้นที่โดยไม่เกินความสามารถในการรับรองของพื้นที่ และความร่วมมือในระดับท้องถิ่น

2. พื้นที่ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ อาทิ เชียงใหม่ที่เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยว และต้องพยายามพัฒนาพื้นที่ใกล้เคียงด้วย เช่น เชียงราย ลำปาง ลำพูน เพื่อการกระจายประโยชน์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวไปยังจังหวัดใกล้เคียงอย่างกว้างขวาง

3. พื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวภายในจังหวัด เป็นพื้นที่ในจังหวัดหรือระหว่างจังหวัดใกล้ เคียงกัน คณะกรรมาธิการการท่องเที่ยวและการศึกษาวุฒิสภากล่าวถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ไว้ว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว คือการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงทรัพยากรการท่องเที่ยวจากสภาพเดิมไปสู่สภาพใหม่ ที่มีความพร้อม มีความเหมาะสม มีคุณภาพที่ดีขึ้น สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มีความต้องการเข้ามาเยือน ในขณะเดียวกันก็ควรที่จะมีการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการพัฒนาโดยการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด คุ้มค่า และยาวนานที่สุด รวมถึงเกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมรวมถึงชนรุ่นหลังน้อยที่สุด โดยขั้นตอนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 จัดแบ่งพื้นที่ในทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในแต่ละเขตของทรัพยากรท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 3 จัดกิจกรรมท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเสริมในทรัพยากรท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในแต่ละเขตพื้นที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 5 ศึกษาผลกระทบจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งต่อสิ่งแวดล้อม งบประมาณในการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวให้เพียงพอและเหมาะสม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2557) ได้กล่าวถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้การท่องเที่ยวมีความโดดเด่น หรือเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ควบคู่กับการรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว และมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งในด้านของโครงสร้างพื้นฐาน ในด้านของความพร้อม ในด้านของเศรษฐกิจและสังคม รวมไปถึง

Citation: Triyawong, E., Berndt, P., & Weerasophon, W. (2025). Guidelines for Developing the Potential of Tourist Attractions, Ban Pao Subdistrict, Nong Sung District, Mukdahan Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), 1-26; DOI: https://doi.org/10.60027/iarj.2025.282462

ส่งผลให้เศรษฐกิจและสังคมมีการพัฒนาเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น หรือเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สามารถสร้างเม็ดเงินให้กับประเทศโดยการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวให้ดีขึ้นนั้น จำเป็นต้องอาศัยการกำหนดแผนการท่องเที่ยวที่ดีและขึ้นอยู่กับแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ดีด้วย ขั้นตอนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประกอบไปด้วยขั้นตอนสำคัญทั้งหมด 5 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและการสำรวจภาคสนาม

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดปัญหาข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบด้านการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่

ขั้นตอนที่ 4 กำหนดนโยบายวัตถุประสงค์เป้าหมายและวิธีการในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 5 กำหนดแผนของโครงการ

ซึ่งขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นตอนนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว และในแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดที่ไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับแต่ละแผนงาน รวมถึงแต่ละเป้าหมาย โดยสามารถแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่

1. การสำรวจเบื้องต้น คือ การศึกษาข้อมูลระดับพื้นฐานของการวางแผนโดยมีเป้าหมายในการศึกษาเฉพาะประเด็นที่สำคัญเท่านั้นหรือปัญหาที่เด่นชัดเพื่อแก้ปัญหานั้นโดยเฉพาะและเป็นไปภายใต้เงื่อนไขกฎหมายและงบประมาณที่มีอยู่รวมไปถึงสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อเตรียมการพัฒนาต่อไปในการสำรวจในระดับนี้จะเน้นในขั้นตอนที่ 1 คือ การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และในการสำรวจภาคสนาม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะนำไปใช้ในขั้นตอนที่ 2 3 และ 4 ที่จะมีรายละเอียดความเข้มข้นลดลงตามลำดับ

2. การศึกษาเบื้องต้น การศึกษาในระดับเบื้องต้นเป็นระดับการศึกษาจากการสำรวจเบื้องต้น โดยมุ่งเน้นไปที่สาขาต่าง ๆ อย่างเช่น ทรัพยากรการท่องเที่ยว ตลาดการท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐาน รวมไปถึงในด้านของสิ่งแวดล้อม เพื่อนำข้อมูลสาขาเหล่านี้ไปพิจารณาความเป็นไปได้และทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ในการศึกษาเบื้องต้นนี้สามารถนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำแผนการพัฒนาในระยะสั้นได้ และเป็นตัวที่ส่งผลที่ก่อให้เกิดแผนหลักในการพัฒนา โดยขั้นตอนในการศึกษานี้ประกอบไปด้วยทั้งหมด 5 ขั้นตอน 1 และ 2 เป็นการรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนที่ 3 4 5 คือการทำให้เห็นภาพของการพัฒนาชัดเจนยิ่งขึ้น

3. การจัดทำแผนหลัก เป็นการจัดทำแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างผสมผสาน มีการศึกษา มีการวิเคราะห์ มีการกำหนดแผนหลักของโครงการ และเสนอกลยุทธ์ รวมไปถึงเป้าหมายหลักในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยขั้นตอนนี้จะอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลใน 2 ขั้นตอนแรกเพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ ความได้เปรียบความเสียเปรียบ ส่วนได้และส่วนเสียของโครงการหรือแผนงาน โดยเน้นความสำคัญในขั้นตอนที่ 3 4 และ 5

4. การศึกษาความเหมาะสมเป็นการศึกษาถึงรายละเอียดของโครงการต่าง ๆ ที่อยู่ในแผนหลักของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ในการศึกษาความเหมาะสมนี้ต้องอาศัยข้อมูลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลทางด้านการ

Citation: Triyawong, E., Berndt, P., & Weerasophon, W. (2025). Guidelines for Developing the Potential of Tourist Attractions, Ban Pao Subdistrict, Nong Sung District, Mukdahan Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), 1-26; DOI: https://doi.org/10.60027/iarj.2025.282462

ท่องเที่ยว หรือข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เห็นภาพที่กว้างขึ้น โดยข้อมูลที่ต้องการในการวางแผนโครงการสามารถแบ่งออก 4 หมวดใหญ่ ๆ คือ

1) ภาพพื้นที่ทั่วไปของพื้นที่ ประกอบด้วย ที่ตั้ง และขอบเขตการปกครอง สภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ ภัยธรรมชาติ การใช้พื้นที่ประวัติ ความเป็นมาของพื้นที่ การนับถือศาสนา สภาพการศึกษา ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ กิจกรรมในท้องถิ่น

2) ทรัพยากรการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ศาสนา ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม

3) กิจกรรมงานประเพณี กีฬา การละเล่นที่สำคัญ เอกลักษณ์ของท้องถิ่น หัตถกรรม สินค้าที่ระลึก

4) ตลาดการท่องเที่ยว ประกอบด้วย จำนวนและที่มาของนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสนใจ การกระจายตัวของนักท่องเที่ยว โครงสร้างหรือข้อมูลนักท่องเที่ยว การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว

5. การศึกษาความพร้อมด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย เส้นทางโครงข่ายการคมนาคมทั้งในพื้นที่เองและพื้นที่ใกล้เคียง โครงสร้างพื้นฐาน ความพร้อมของเมือง

สถาบันการวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542) ได้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ไว้ว่า หมายถึงการดำเนินการใด ๆ ก็ตาม ที่ส่งผลให้การท่องเที่ยวเป็นที่พอใจสำหรับนักท่องเที่ยว โดยอาจจะเป็นการรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นในพื้นที่ให้สามารถคงอยู่ และเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ในการพัฒนาการท่องเที่ยวถูกพัฒนาขึ้นมาเรื่อย ๆ จนสามารถขยายตัวเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวการพัฒนาการบริการท่องเที่ยว และการส่งเสริมการท่องเที่ยว

จากการศึกษาความหมายของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสรุปได้ว่า หมายถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงทรัพยากรการท่องเที่ยวจากสภาพเดิมไปสู่สภาพใหม่ ที่มีความพร้อม มีความเหมาะสม มีคุณภาพที่ดีขึ้น สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มีความต้องการเข้ามาเยือน ในขณะเดียวกันก็ควรที่จะมีการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการพัฒนา โดยการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด คุ้มค่า และยาวนานที่สุด รวมถึงเกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมรวมถึงชนรุ่นหลังน้อยที่สุด

2. หลักการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

สมชาย สนั่นเมือง (2540, น.13) ได้กล่าวถึงหลักการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวว่ามีหลักการสำคัญดังนี้

1. โครงสร้างพื้นฐาน ความพร้อมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว รวมไปถึงความพร้อมในการบริหารจัดการ
2. การบริหารการท่องเที่ยว ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด 2 ส่วนคือ

2.1 ส่วนที่เป็นการท่องเที่ยวเอง โดยอาจจะทำหน้าที่โดยภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มีหน้าที่ในการบริหารจัดการในเรื่องอาหารที่พักการขนส่ง

Citation: Triyawong, E., Berndt, P., & Weerasophon, W. (2025). Guidelines for Developing the Potential of Tourist Attractions, Ban Pao Subdistrict, Nong Sung District, Mukdahan Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), 1-26; DOI: https://doi.org/10.60027/iarj.2025.282462

2.2 ส่วนเกี่ยวข้องที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ ที่ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลกำหนดระเบียบกรอบการปฏิบัติ เพื่อมิให้แหล่งท่องเที่ยวที่ดูแลโดยเอกชนเกิดการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว รวมถึงภาครัฐยังมีหน้าที่ในการประสานการปฏิบัติ สร้างความเข้าใจให้กับผู้ประกอบการ ผู้สนับสนุนและส่งเสริมให้การท่องเที่ยวให้เติบโตไปได้อย่างต่อเนื่อง

3. การตลาด คือส่วนสำคัญที่ช่วยออกแบบบริการ สินค้าต่าง ๆ ให้ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งในแหล่งท่องเที่ยวจะมีทั้งสินค้าที่สามารถจับต้องได้ และสินค้าที่ไม่สามารถจับต้องได้ และรับรู้ได้เพียงความรู้สึกพึงพอใจเท่านั้น

สมพุทธ ธุระเจน (2550) ได้เสนอหลักการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยมีหลักการสำคัญดังนี้

1. การสำรวจเบื้องต้น เป็นการเข้าไปศึกษาแหล่งท่องเที่ยวโดยมุ่งประเด็นเฉพาะเรื่องปัญหาที่ชัดเจน

2. การศึกษาเบื้องต้น คือการศึกษาโดยรวมทุกสาขา อาทิ ทรัพยากรการท่องเที่ยว สภาพสังคมและเศรษฐกิจ ปัจจัยพื้นฐาน และสภาพแวดล้อม

3. การจัดทำแผนหลัก เป็นการศึกษาสาขาต่าง ๆ มีลักษณะคล้ายกับการศึกษาเบื้องต้นแต่มีรายละเอียดมากกว่า โดยมีส่วนสำคัญก็คือการกำหนดโครงการต่าง ๆ หรือกลยุทธ์ต่าง ๆ

4. การศึกษาความเหมาะสม คือการศึกษาที่มีลักษณะการศึกษาอย่างต่อเนื่องโดยอิงข้อมูลจากแผนหลักถึงความเหมาะสมกับสภาพต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม การลงทุน การเงิน

จากการศึกษาหลักการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสรุปได้ว่า หลักการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เริ่มจากการความพร้อมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว การบริหารการท่องเที่ยว จัดทำแผนกลยุทธ์ต่างๆ การออกแบบบริการ สินค้าต่าง ๆ ให้ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว และการศึกษาความเหมาะสมกับสภาพต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม การลงทุน การเงิน เพื่อพิจารณาความพร้อมของแผนและความเป็นไปได้ รวมไปถึงเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแผนให้เหมาะสมต่อไป

3. การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

Collier and Harraway (คอลเลียและฮาราเวย์, 1997) ได้กล่าวถึงการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวว่า แนวคิดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่จะประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ 3 As ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) 2) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) 3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility)

World Tourism Organization (2012) ได้กล่าวถึงการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยวมีความสอดคล้องสัมพันธ์กับทฤษฎี 5A ขององค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) 2) กิจกรรม (Activity) 3) การเข้าถึง (Access) 4) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) 5) ที่พัก (Accommodation)

Citation: Triyawong, E., Berndt, P., & Weerasophon, W. (2025). Guidelines for Developing the Potential of Tourist Attractions, Ban Pao Subdistrict, Nong Sung District, Mukdahan Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), 1-26; DOI: https://doi.org/10.60027/iarj.2025.282462

Pike (2008) ได้กล่าวถึงการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวว่า แหล่งท่องเที่ยวเป็นการผสมผสานระหว่างผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ประสบการณ์ และการนำเสนอทรัพยากรท่องเที่ยวที่จับต้องไม่ได้อื่น ๆ แก่ผู้บริโภค แหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่ซึ่งนักท่องเที่ยวจะเดินทางมาเยี่ยมชมหรือพักอาศัย ดังนั้นควรประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ประการ ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ ความสามารถในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก ความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว กิจกรรม การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว

Flecher and Amelung (2013) ได้กล่าวถึงการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวว่า สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของสถานที่ท่องเที่ยวควรพิจารณาถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ 1) ระยะเวลาการพักโดยเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้น 2) บุคลิก ลักษณะนิสัยของนักท่องเที่ยวและการเป็นเจ้าบ้านของคนในชุมชน 3) การให้ความสนใจในด้านสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยว 4) ฤดูกาลท่องเที่ยว 5) ประเภทของกิจกรรมการท่องเที่ยว

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ได้ทำการศึกษาเพื่อกำหนดเกณฑ์เบื้องต้นในการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว เพื่อคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยพิจารณาจากองค์ประกอบที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ศักยภาพของทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจากสภาพทรัพยากรโดยเน้นความสำคัญของระบบนิเวศ ลักษณะทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ได้แก่ ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว องค์ประกอบที่เป็นเอกลักษณ์ และศักยภาพของการจัดการ

จารุจน์ กลิ่นดีปลี (2541) สรุปหลักเกณฑ์การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวไว้ว่าจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้านดังนี้ องค์ประกอบด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2548, น. 9-10) ได้จัดทำคู่มือ“การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว” เพื่อจัดอันดับความเร่งด่วนในการพัฒนาโดยใช้หลักเกณฑ์สำคัญ ดังนี้ ความมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป เอกลักษณ์ คุณค่าเฉพาะเชิงการท่องเที่ยว สร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด ประเทศ สร้างเสริมความสามัคคี ความภาคภูมิใจให้กับท้องถิ่น สร้างความเจริญให้กับชุมชนด้านสาธารณูปโภคสาธารณูปการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์สิ่งก่อสร้างทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณค่าทางวิชาการและการเรียนรู้ และเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ นันทนาการแก่ชุมชน

วิวัฒน์ชัย บุณยพัต (2550) ได้กล่าวถึงการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวว่า หลักเกณฑ์การพิจารณาและการกำหนดศักยภาพหรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ควรพิจารณา คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน

Citation: Triyawong, E., Berndt, P., & Weerasophon, W. (2025). Guidelines for Developing the Potential of Tourist Attractions, Ban Pao Subdistrict, Nong Sung District, Mukdahan Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), 1-26; DOI: https://doi.org/10.60027/iarj.2025.282462

วิภา ศิริรัตน์ (2551) ได้กล่าวถึงการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวว่า การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวควรครอบคลุมองค์ประกอบการท่องเที่ยว 4 ด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม

กฤษณ์ โคตรสมบัติ (2553, น. 10) ได้กล่าวถึงการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวว่า เป็นการศึกษาเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับการวางแผน ในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสมกับจำนวนของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่จริง รวมไปถึงส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้โดยได้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเอาไว้ โดยสามารถนำมาปรับใช้ดังนี้ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว ความเป็นเอกลักษณ์ ศักยภาพด้านการจัดการ

ปาริฉัตร สิ่งศักดิ์สกุล และพัชรินทร์ เสริมการดี (2556) ได้กล่าวถึงการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวว่า หลักเกณฑ์การพิจารณาและการกำหนดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้ คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน

รัมภาภัค ฤกษ์วีระวัฒนา (2561) ได้กล่าวถึงการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวว่า ข้อควรคำนึงในการจัดการท่องเที่ยวมี 5 ข้อดังนี้ 1) ความพร้อมของชุมชนในท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ 2) ความต้องการของนักท่องเที่ยว 3) ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก 4) คุณค่าของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว 5) ขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว

จากแนวคิดของนักวิชาการ ผู้วิจัยผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวตามทัศนะของนักทฤษฎี นักวิชาการต่าง ๆ มาสังเคราะห์เพื่อกำหนดการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical Framework) จำนวน 12 แหล่ง โดยในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดเพื่อการศึกษา (Conceptual Framework) โดยใช้เกณฑ์พิจารณาจากความถี่ตั้งแต่ 7 ขึ้นไป สามารถสรุปการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 ประการ ดังนี้ 1) สิ่งดึงดูดใจ 2) สิ่งอำนวยความสะดวก 3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 4) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว 5) การจัดการ

ระเบียบวิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้การเลือกตัวอย่างแบบเอกพันธ์ (Homogeneous Sampling) (ประไพพิมพ์ สุธีวสินนนท์ และประสพชัย พสุนนท์: 2559) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

Citation: Triyawong, E., Berndt, P., & Weerasophon, W. (2025). Guidelines for Developing the Potential of Tourist Attractions, Ban Pao Subdistrict, Nong Sung District, Mukdahan Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), 1-26; DOI: https://doi.org/10.60027/iarj.2025.282462

Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), May-June 2025
Old ISSN 2774-0374: New ISSN 2985-2749
Website: https://so03.tci-thaijo.org/index.php/IARJ/index

1. กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้วิจัยเข้าไปสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ จำนวน 2 คน ได้แก่ 1) ผู้นำท้องถิ่น และ 2) ผู้ใหญ่บ้าน เนื้อหาในการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่จะเป็นไปตามหัวข้อต่าง ๆ ในแบบบันทึกการสำรวจข้อมูลชุมชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากข้อมูลทุติยภูมิ รวมถึงสัมภาษณ์ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนและแนวคิดในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวในชุมชน เป็นต้น

2. กลุ่มตัวแทนประชาชนตำบลบ้านเป้า จำนวน 9 คน ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ ของชุมชน และมีบทบาทในการพัฒนาหมู่บ้าน เนื้อหาในการสัมภาษณ์และสอบถามส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชน ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ขนบธรรมเนียมประเพณี ลักษณะเด่นของหมู่บ้าน ลักษณะเฉพาะถิ่น ลักษณะที่อยู่อาศัย ภูมิปัญญา การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

3. ผู้ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว 3 คน ผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาพื้นที่ 1 คน นักพัฒนาชุมชน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงจากชุมชนที่ศึกษา จึงมีการมาใช้เครื่องมือในการวิจัยดังนี้

1. แบบบันทึกการสำรวจข้อมูลชุมชน (การสัมภาษณ์) โดยไม่มีการกำหนดโครงสร้างไว้แน่นอน แต่เป็นการกำหนดประเด็นที่ใช้ในการศึกษาและสามารถเพิ่มเติมประเด็นที่น่าสนใจขณะที่ทำการเก็บข้อมูลได้โดยใช้วิธีการบันทึกในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การบันทึกเสียง การถ่ายภาพ โดยได้กำหนดแบบบันทึกการสำรวจข้อมูลชุมชนไว้ทั้งหมด 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ เช่น ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน วัฒนธรรมประเพณี จำนวนประชากรในชุมชน ลักษณะที่อยู่อาศัย ลักษณะภูมิอากาศ ลักษณะเฉพาะถิ่นภูมิปัญญา เป็นต้น

2. แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยสังเกตประเด็นการร่วมทำกิจกรรมของชาวบ้านเมื่อชุมชนมีกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการใช้ชีวิตประจำวัน วิถีชีวิตของคนในชุมชน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้มีการสังเกตวิธีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของกลุ่มผู้นำชุมชนด้วย

3. แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ผู้วิจัยออกแบบแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว โดยผู้วิจัยช้วิธีการศึกษารูปแบบการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในงานวิจัยและเอกสารต่าง ๆ แล้วนำมาประยุกต์ใช้เพื่อหาระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

4. อุปกรณ์บันทึกเสียงและอุปกรณ์ถ่ายภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

Citation: Triyawong, E., Berndt, P., & Weerasophon, W. (2025). Guidelines for Developing the Potential of Tourist Attractions, Ban Pao Subdistrict, Nong Sung District, Mukdahan Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), 1-26; DOI: https://doi.org/10.60027/iarj.2025.282462

1. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสาร งานวิจัย และสถานภาพ ความรู้ของตำบลบ้านเป้า รวมถึงบริบททางกายภาพทั่วไปของชุมชน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงจัดลำดับความสำคัญให้เป็นไปตามประเด็นเนื้อหา ตามกรอบการศึกษาที่กำหนดไว้

2. ดำเนินการภาคสนามเพื่อให้เข้าถึงบริบทของพื้นที่ และเก็บข้อมูลต่าง ๆ โดยใช้วิธีการดังนี้

2.1 การสังเกตการณ์ (Observation Survey) ผู้วิจัยใช้หลักการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อสังเกตสภาพทั่วไปเกี่ยวกับบริบททั่วไปของพื้นที่ที่ศึกษา สถานที่สำคัญของชุมชน สภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และสังเกตการร่วมทำกิจกรรมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ตลอดจนการใช้ชีวิตประจำวัน วิถีชีวิตของคนในชุมชน และสังเกตวิธีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของกลุ่มผู้นำชุมชนอีกด้วย

2.2 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยการซักถามพูดคุยที่มีการกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ไว้ แต่การพูดคุยเป็นไปในลักษณะเรียบง่าย เป็นกันเอง และไม่เคร่งครัดกับขั้นตอนและการตอบคำถาม โดยใช้การบันทึกเสียงการให้สัมภาษณ์ และการจดบันทึกในประเด็นที่สำคัญไว้

2.3 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการผู้วิจัยข้อมูลมาส่งต่อยังผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเพื่อทำการวิเคราะห์ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนโดยใช้ตรรกะ (Logic) ในการวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผล

2.4 การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว หลังจากผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในตำบลบ้านเป้า นำผลการประเมินศักยภาพมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

2.5 การคืนข้อมูลให้แก่ชุมชน หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะนำข้อมูลไปวิเคราะห์และเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ และนำข้อมูลที่ได้มานำเสนอให้แก่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้อมูลที่เป็นบทข้อความบรรยาย อันได้มาจากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการจดบันทึก ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล และการรวบรวมข้อมูล ส่วนการวิเคราะห์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาโดยการจำแนกหรือการจัดกลุ่มข้อมูล การวิเคราะห์แบบอุปนัย และแสดงผลเป็นข้อความแบบบรรยาย ซึ่งแยกเป็นขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อสำรวจบริบทภูมิสังคมตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร หลังจากเข้าไปเก็บข้อมูลในชุมชนผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาเรียบเรียงให้เป็นระบบ

Citation: Triyawong, E., Berndt, P., & Weerasophon, W. (2025). Guidelines for Developing the Potential of Tourist Attractions, Ban Pao Subdistrict, Nong Sung District, Mukdahan Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), 1-26; DOI: https://doi.org/10.60027/iarj.2025.282462

- วิเคราะห์ข้อมูลจากการบันทึกเทป เพื่อเป็นการสอบถามและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

- ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า โดยข้อมูลที่ได้นั้น นำมาจากแหล่งบุคคลเป็นหลัก และตรวจสอบแบบสามเส้ากับด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) มีวิธีการ 3 วิธี คือ 1) การศึกษาเอกสาร 2) การสังเกต และ 3) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก หลังจากนั้น ผู้วิจัยทำการสรุปและวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลเป็นข้อมูลเชิงบรรยาย (Descriptive) (อรุณี อ่อนสวัสดิ์, 2551)

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว มารวบรวมวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าความถี่ จากนั้นนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

ในการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวจะมีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับดังนี้

5 หมายถึง มีศักยภาพมากที่สุด

4 หมายถึง มีศักยภาพมาก

3 หมายถึง มีศักยภาพปานกลาง

2 หมายถึง มีศักยภาพน้อย

1 หมายถึง มีศักยภาพน้อยที่สุด

เกณฑ์การให้คะแนนวัดระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว (แปรผล) จากการคำนวณอัตราภาคชั้นโดยใช้สูตร (ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ, 2549, น. 129)

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{ข้อมูลที่มีค่าสูงสุด} - \text{ข้อมูลที่มีค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{5-1}{5}$$

$$= 0.80$$

จากสูตรการคำนวณ สามารถแบ่งเกณฑ์ออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึงศักยภาพน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึงศักยภาพน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึงศักยภาพปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึงศักยภาพมาก

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึงศักยภาพมากที่สุด

นอกจากนี้ในการแปลผลของแบบประเมินบางข้อจะใช้ตารางแจกแจงความถี่เพื่อหาค่าความถี่แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์

Citation: Triyawong, E., Berndt, P., & Weerasophon, W. (2025). Guidelines for Developing the Potential of Tourist Attractions, Ban Pao Subdistrict, Nong Sung District, Mukdahan Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), 1-26; DOI: https://doi.org/10.60027/iarj.2025.282462

3. วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร การนำแนวคิดและทฤษฎีมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ภาพรวม แล้วเขียนข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนโดยใช้ตรรกะ (Logic) ในการวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผล จากนั้นนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ตามวัตถุประสงค์การวิจัยในประเด็น ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์บริบทภูมิสังคมในตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร โดยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ แบ่งเป็น 3 ประเภท (1) ผู้นำชุมชน และผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน จำนวน 4 คน (2) การสนทนามีกลุ่ม ผู้นำชุมชน และชาวบ้านในพื้นที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยว จำนวน 2 กลุ่ม (3) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (ผู้วิจัยเป็นผู้สังเกต) จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) เพื่อหาบริบทภูมิสังคมในพื้นที่ โดยมีผลการศึกษาโดยสรุป ดังนี้

ด้านสิ่งดึงดูดใจ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประกอบด้วย บรรยากาศในหมู่บ้านที่มีภูเขาล้อมรอบ ภูผาแดง ผาสามเมือง ถ้ำแก้วัด น้ำตกห้วยตาด แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย บ้านภูโฮมสเตย์ ที่มีเอกลักษณ์ของชาวภูไทย ทั้งการแต่งกาย ภาษาพูด อาหาร และกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณี ขนบธรรมเนียมของชาวบ้านที่รักษาไว้ จุดเด่น เอกลักษณ์ ที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวตัดสินในมาท่องเที่ยว ประกอบด้วย วัฒนธรรมของชาวภูไท มีวัดภูผาขาว ที่มีพระพุทธรูปสลักบนหน้าผา

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว ประกอบด้วย มีสาธารณูปโภคพื้นฐานที่เพียงพอ สัญญาโทรศัพท์ทุกเครือข่าย มีแผ่นผับให้ข้อมูลการท่องเที่ยว ที่พักแรมระหว่างท่องเที่ยว ประกอบด้วย บ้านพักโฮมสเตย์ ลานกางเต็นท์ กิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย มีกิจกรรมที่มุ่งเน้นสำหรับนักท่องเที่ยวแบบหมู่คณะ เช่น ชมการแสดงฟ้อนรำบายศรีภูไท การผูกแขนบายศรีสู่ขวัญ ตักบาตรตอนเช้าตามวิถีพุทธ กิจกรรมนั่งเกวียนหรือปั่นจักรยานชมวิถีชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่ ไปดูการทอผ้า การถักไม้กวาด การจักสาน

ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย การเข้าถึงด้วยรถส่วนตัว รถโดยสารสาธารณะในลักษณะรถสองแถว (แต่ให้บริการน้อย) มุมมองจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวมายังแหล่งท่องเที่ยว สรุปได้ว่า ห่างศูนย์กลางฯ 53 กิโลเมตร แต่ถือว่าเดินทางสะดวกสบายเพราะมีถนนสภาพดีไปยังแหล่งท่องเที่ยว การบริการขนส่งในพื้นที่ ส่วนใหญ่เป็นการให้บริการจากชาวบ้านในชมชน เช่น รถยนต์ รถซาเล้ง เกวียน จักรยาน และการเดิน

Citation: Triyawong, E., Berndt, P., & Weerasophon, W. (2025). Guidelines for Developing the Potential of Tourist Attractions, Ban Pao Subdistrict, Nong Sung District, Mukdahan Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), 1-26; DOI: https://doi.org/10.60027/iarj.2025.282462

ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ สรุปได้ว่า มีความเก่าแก่เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของเมืองหนองสูง ก่อตั้งตั้งแต่ พ.ศ. 2424 และมีพระพุทธรูปเก่าแก่ที่มีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2404 และยังคงดำรงชีวิตตามแบบวิถีชุมชนชาวภูไท ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี การสืบทอดภูมิปัญญา และองค์ความรู้ สรุปได้ว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และสืบสานภูมิปัญญาอยู่สม่ำเสมอ อาทิ เรื่องของการใช้ภาษา การแต่งกาย และอาหาร

ด้านการจัดการ การรักษาความปลอดภัยในพื้นที่ สรุปได้ว่า ชุมชนมีมาตรการการรักษาความปลอดภัยที่ดี มีศูนย์ดูแลนักท่องเที่ยว มีการจัดระบบเวรยาม มีแพทย์ พยาบาลคอยให้บริการในโรงพยาบาลของตำบล มีช่องทางการแจ้งเหตุฉุกเฉิน การจัดการด้านสาธารณูปโภคในพื้นที่ท่องเที่ยว สรุปได้ว่า ชุมชนมีความการจัดการระบบสาธารณูประโภคอย่างเพียงพอและเหมาะสม ทั้งระบบน้ำและไฟฟ้า แต่อาจจะต้องวางแผนเรื่องระบบน้ำในฤดูแล้ง มาตรการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว สรุปได้ว่า มาตรการจัดการขยะยังไม่ชัดเจน เพราะไม่มีสถานที่จัดการขยะในส่วนกลาง แต่ละหลังคาเรือนจัดการขยะด้วยตนเอง แต่มีมาตรการดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างเช่น โครงการหน้าบ้านสะอาด โดยให้ชาวบ้านในชุมชนดูแลพื้นที่หน้าบ้านตัวเอง ต้องการให้องค์กร หรือหน่วยงานใดเข้ามาช่วยพัฒนา ฟื้นฟู พบว่า ชุมชนต้องการให้หน่วยงานรัฐ เช่น สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดมุกดาหาร กระทรวงเกษตร กระทรวงวัฒนธรรม เข้ามาดูแลเรื่องบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สร้างกลุ่มอาชีพให้มีความหลากหลายมากขึ้น อุปสรรคในการพัฒนาตำบลบ้านเป้าเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว พบว่า การสื่อสารในชุมชนขาดการประสานงานร่วมกัน ขาดการร่วมมือของบุคคลในชุมชน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร โดยการคำนวณอัตราภาคชั้น การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยได้นำทัศนะของนักทฤษฎี นักวิชาการต่าง ๆ มาสังเคราะห์เพื่อกำหนดการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical Framework) และเป็นกรอบแนวคิดเพื่อการศึกษา (Conceptual Framework) ซึ่งสามารถสรุปองค์ประกอบในการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 ประการ ดังนี้ 1) สิ่งดึงดูดใจ 2) สิ่งอำนวยความสะดวก 3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 4) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว 5) การจัดการ โดยเกณฑ์การให้คะแนนจะให้ความสำคัญกับองค์ประกอบทุกด้านเท่า ๆ กัน โดยมีรายละเอียดดัง ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

องค์ประกอบ	คะแนนที่ได้จากการประเมิน	คะแนนเต็ม
1.ด้านศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจ	12.80	20
2.ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	12.60	20
3.ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	11.00	20

Citation:
Triyawong, E., Berndt, P., & Weerasophon, W. (2025). Guidelines for Developing the Potential of Tourist Attractions, Ban Pao Subdistrict, Nong Sung District, Mukdahan Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), 1-26; DOI: https://doi.org/10.60027/iarj.2025.282462

Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), May-June 2025
Old ISSN 2774-0374: New ISSN 2985-2749
Website: https://so03.tci-thaijo.org/index.php/IARJ/index

องค์ประกอบ	คะแนนที่ได้จากการประเมิน	คะแนนเต็ม
4.ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว	12.40	20
5.ด้านการจัดการ	10.40	20
รวม	**59.20**	**100**

ในการกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวนั้น ผู้วิจัยจะนำคะแนนที่ได้ไปเทียบกับระดับมาตรฐานที่กำหนดไว้ ดังนี้ จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าภาพรวมทุกองค์ประกอบได้ 59.20 คะแนน อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานระดับปานกลาง เมื่อแยกตามองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบที่ 1 ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวได้ 12.80 คะแนน องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกได้ 12.60 คะแนน องค์ประกอบที่ 3 ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ 11.00 คะแนน องค์ประกอบที่ 4 ศักยภาพด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวได้ 12.40 คะแนน และองค์ประกอบที่ 5 ศักยภาพด้านการจัดการได้ 10.40 คะแนน เมื่อเรียงลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อยพบว่า ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวมีคะแนนมากที่สุด รองลงมาคือ ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ศักยภาพด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และศักยภาพด้านการจัดการ ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร จากผลการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว เห็นได้ชัดว่าศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง หากชุมชนต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในพื้นที่ ควรมีการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาสำหรับผู้นำชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวในตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

1.1 การท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจลงมติดำเนินการตามแนวทางที่ชุมชนเห็นสมควร

1.2 สมาชิกในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการคิดการวางแผนการทำกิจกรรมต่าง ๆ

1.3 รูปแบบเนื้อหาและกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมภายในชุมชน

1.4 ต้องมีการจัดการการท่องเที่ยวที่ชัดเจน

1.5 การท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องพิจารณาร่วมกันถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

1.6 ควรมีการนำรายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวไปสนับสนุนการพัฒนาชุมชน

1.7 ชุมชนต้องดำรงอาชีพหลักของตนเองไว้ ต้องไม่มีการนำการท่องเที่ยวมาเป็นอาชีพหลักของชุมชน

Citation: Triyawong, E., Berndt, P., & Weerasophon, W. (2025). Guidelines for Developing the Potential of Tourist Attractions, Ban Pao Subdistrict, Nong Sung District, Mukdahan Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), 1-26; DOI: https://doi.org/10.60027/iarj.2025.282462

2. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ตาม 5 องค์ประกอบ ดังนี้

2.1 ด้านสิ่งดึงดูดใจ

2.1.1 ชุมชนควรปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ

2.1.2 ชุมชนควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายมากขึ้น

2.1.3 ชุมชนควรมีการจัดกิจกรรม เทศกาลประจำปีเพื่อเป็นการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี

2.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

2.2.1 ควรมีการสร้างสิ่งก่อสร้างที่เป็นสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน

2.2.2 ควรมีการจัดการเกี่ยวกับที่พักให้แก่นักท่องเที่ยว

2.2.3 ควรมีแผนที่แสดงเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวรวมถึงมีป้ายบอกทางที่ชัดเจน

2.2.4 ควรมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นจุดต้อนรับและบริการ

2.2.5 ชุมชนควรดำเนินการจัดการแหล่งท่องเที่ยว และบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน

2.3 ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

2.3.1 ควรมีการปรับปรุงป้ายบอกทางเพื่อเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวให้มีความชัดเจนมากขึ้น

2.3.2 ควรประสานขอความช่วยเหลือจากภาครัฐในการจัดสรรให้มีรถโดยสารประจำทาง

2.3.3 ควรมีการโฆษณาแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อต่างๆ

2.4 ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว

2.4.1 ชุมชนควรร่วมกันค้นหาจุดเด่นของชุมชน

2.4.2 ชุมชนควรค้นหาผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชนจากนั้นถ่ายทอดความรู้นั้นให้กับคนในชุมชน

2.5 ด้านการจัดการ

2.5.1 ชุมชนควรร่วมมือกันในการค้นหาสถานที่ต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว

2.5.2 ชุมชนควรมีการประสานไปยังหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

2.5.3 ชุมชนควรมีการประเมินความพึงพอใจที่นักท่องเที่ยวมีต่อสถานที่ท่องเที่ยว

2.5.4 ชุมชนควรมีการติดตามและประเมินผลเกี่ยวกับผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงที่สืบเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

Citation: Triyawong, E., Berndt, P., & Weerasophon, W. (2025). Guidelines for Developing the Potential of Tourist Attractions, Ban Pao Subdistrict, Nong Sung District, Mukdahan Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), 1-26; DOI: https://doi.org/10.60027/iarj.2025.282462

อภิปรายผล

จากการวิจัยแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยได้พบข้อประเด็นที่น่าสนใจ และควรนำมาอภิปรายและนำเสนอดังต่อไปนี้

1. บริบทภูมิสังคมในตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

จากผลการวิเคราะห์บริบทภูมิสังคม พบว่า ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร มีจุดเด่น เอกลักษณ์ คือ วัฒนธรรมของชาวเผ่าภูไทอันเป็นเชื้อชาติของชาวบ้านในพื้นที่ตำบลบ้านเป้า ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ภาษาภูไทที่ชาวบ้านใช้ในการติดต่อสื่อสาร การพึ่งพาตนเองของคนในชุมชนตามแบบฉบับของชาวภูไท การแต่งกายอันเป็นเอกลักษณ์ และอาหารการกินอันเป็นอาหารท้องถิ่นของชาวภูไท ประเพณีบายศรีสู่ขวัญ ดนตรีพื้นเมืองเพชรภูไทที่เป็นเอกลักษณ์ รวมถึงเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ผศ.ณิศาศรณ์ ไชยประสิทธิ์ และ ผศ.ดร.ฐิรชญา มณีเนตร (2551) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยบ้านเป้า ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ผลการศึกษาพบว่า ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เหมาะสม เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน มีการสืบทอดและรักษาขนบธรรมเนียมของวัฒนธรรมชาวผู้ไทย ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย อาหาร บ้านพัก มีทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยวที่มีความอุดมสมบูรณ์ และมีความสวยงาม

2. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

จากผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยได้พบข้อประเด็นที่น่าสนใจ และควรนำมาอภิปรายและนำเสนอ ในการนี้ผู้วิจัยขออภิปรายผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ออกเป็น 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) สิ่งดึงดูดใจ 2) สิ่งอำนวยความสะดวก 3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 4) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว 5) การจัดการ

2.1 องค์ประกอบด้านสิ่งดึงดูดใจ ในพื้นที่ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร โดยรวมอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ด้านความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี ในเกณฑ์มาก ด้านความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และด้านความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนอยู่ในเกณฑ์น้อย ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อมราวดี คำบุญ (2556) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินความพร้อมทางการท่องเที่ยวของเมืองท่องเที่ยวขนาดเล็ก อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า อำเภอเขมราฐเมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว ได้แก่ สิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่มีความพร้อมทางการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง จึงได้มีการเสนอแนะแนวทางการ

Citation: Triyawong, E., Berndt, P., & Weerasophon, W. (2025). Guidelines for Developing the Potential of Tourist Attractions, Ban Pao Subdistrict, Nong Sung District, Mukdahan Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), 1-26; DOI: https://doi.org/10.60027/iarj.2025.282462

พัฒนาตามองค์ประกอบการท่องเที่ยว เพื่อให้มีความพร้อมทางการท่องเที่ยวและเป็นสถานที่ท่องเที่ยวขนาดเล็กแห่งใหม่ในอนาคตได้

2.2 องค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ในพื้นที่ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร โดยรวมอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน และด้านการพัฒนาการรักษาความปลอดภัยเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ควรได้รับการพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนดล สุวรรณนิกขะ (2556) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรณีศึกษาวัดไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวได้เสนอแนวทางการพัฒนาตามความต้องการของนักท่องเที่ยว คือ การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก การบำบัดน้ำเสีย สถานที่จอดรถให้เพียงพอ

2.3 องค์ประกอบด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ในพื้นที่ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร โดยรวมอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ด้านระบบขนส่งสาธารณะไปสู่แหล่งท่องเที่ยว อยู่ในเกณฑ์น้อยที่สุด ต้องได้รับการพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพาพร ไตรบรรณ์ (2557) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ กรณีศึกษาหมู่บ้านอรัญญิก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกต่อปัจจัยต่าง ๆ อาทิ ด้านการเดินทาง ด้านความสะอาดและการจัดการขยะ ด้านผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ส่วนปัจจัยรองลงมาที่นักท่องเที่ยวมีทัศนคติว่าควรปรับปรุงเพิ่มเติม ได้แก่ ด้านความปลอดภัย ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ด้านอาหารและเครื่องดื่ม และด้านการบริการการท่องเที่ยว

2.4 องค์ประกอบด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ในพื้นที่ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร โดยรวมอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง เมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านความงดงามทางศิลปะวัฒนธรรม อยู่ในเกณฑ์มาก รองลงมาคือ ด้านความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญา และองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ด้านความผูกพันต่อท้องถิ่น อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และด้านความเป็นมาทางประวัติศาสตร์มี อยู่ในเกณฑ์น้อย ต้องได้รับการพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิภา จำปาวัลย์ และธันยา พรหมบุรมย์ (2558) ได้ศึกษาศักยภาพและการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยโดยชุมชนมีส่วนร่วมเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ในตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า การสร้างความตระหนักในการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนมอญซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นภาษามอญ ศิลปะการแสดงดนตรี ที่ต้องมีการฟื้นฟูและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเป็นความสำคัญอันดับแรก ซึ่งเป็นความยั่งยืนและอัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรม และสร้างความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

2.5 องค์ประกอบด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ในพื้นที่ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร โดยรวมอยู่ในเกณฑ์น้อย ด้านการจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว และด้านชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ด้านการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ใน

Citation:
Triyawong, E., Berndt, P., & Weerasophon, W. (2025). Guidelines for Developing the Potential of Tourist Attractions, Ban Pao Subdistrict, Nong Sung District, Mukdahan Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), 1-26; DOI: https://doi.org/10.60027/iarj.2025.282462

พื้นที่ และด้านการจัดการด้านการติดตาม และการประเมินการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว อยู่ในเกณฑ์น้อย ควรได้รับการพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพาพร ไตรบรรณ์ (2557) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ กรณีศึกษาหมู่บ้านอรัญญิก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานภาครัฐควรมีการร่วมมือกับชาวบ้านในหมู่บ้านอรัญญิก เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปได้ตามที่มุ่งหวัง และชาวบ้านในหมู่บ้านอรัญญิกยังขาดการมีส่วนร่วม และขาดความรู้ในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐควรจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวมาอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้าน

3. แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

จากผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้พบข้อประเด็นที่น่าสนใจ และควรนำมาอภิปรายและนำเสนอดังต่อไปนี้

3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้นำชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยว ในการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ผู้นำชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการ และพัฒนาการท่องเที่ยว ต้องศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน โดยชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการคิดการวางแผนการทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการติดตามประเมินผลเรียนรู้ และรับประโยชน์ร่วมกัน ดำเนินการโดยคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันอย่างมีศักดิ์ศรีมีความเท่าเทียมและมีความเป็นธรรม มีการจัดการการท่องเที่ยวที่ชัดเจน และสามารถกำกับดูแลให้เป็นไปตามกติกาที่วางไว้ได้ โดยกฎกติกานั้นจะมาจากการเห็นร่วมกันจากชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิภา จำปาวัลย์ และธันยา พรหมบุรมย์ (2558) ได้ศึกษาศักยภาพและการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยโดยชุมชนมีส่วนร่วมเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ในตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า การสนับสนุนให้ชุมชนเกิดการรวมตัวกันในลักษณะของการจัดการท่องเที่ยวโดยการเรียนรู้ร่วมกัน การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการบริหารจัดการท่องเที่ยว และการสร้างความตระหนักในการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนมอญเป็นความยั่งยืนและอัตลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรม และสร้างความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และสร้างมูลค่าเพิ่มจากการท่องเที่ยวเพื่อสามารถสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชนต่อไปได้

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ในตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร การที่นักท่องเที่ยวจะเลือกเข้าไปเยี่ยมชมในสถานที่ท่องเที่ยวใดนั้นแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีความดึงดูดใจ และน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งศักยภาพในการดึงดูดใจสำหรับแหล่งท่องเที่ยวประกอบไปด้วยหลากหลายปัจจัย ทั้งในเรื่องของคุณค่าทางวัฒนธรรม ความเป็นเอกลักษณ์ ความสะดวก ความปลอดภัย อีกทั้งยังรวมถึงศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวอีกด้วย ซึ่งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวและสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้นั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่น จึงจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

Citation: Triyawong, E., Berndt, P., & Weerasophon, W. (2025). Guidelines for Developing the Potential of Tourist Attractions, Ban Pao Subdistrict, Nong Sung District, Mukdahan Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), 1-26; DOI: https://doi.org/10.60027/iarj.2025.282462

ควรพัฒนาตาม 5 องค์ประกอบ ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะก่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและเป็นสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวได้ตามความสนใจของนักท่องเที่ยวอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปารวดี ศิริ (2563) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางเมืองบุญหลวงแห่งล้านนา จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า ความต้องการด้านสถานที่ นักท่องเที่ยวมีความต้องการอยู่ในระดับมาก ความต้องการด้านส่งเสริมทางการตลาด นักท่องเที่ยวมีความต้องการอยู่ในระดับมาก ความต้องการด้านบุคคล นักท่องเที่ยวมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ นักท่องเที่ยวมีความต้องการอยู่ในระดับมาก ความต้องการด้านกระบวนการ นักท่องเที่ยวมีความต้องการอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ควรร่วมมือกันวางแผนการจัดการให้เป็นระบบ

1.2 หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุน โดยให้ชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมในการรับรู้การพัฒนาการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

1.3 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำผลงานวิจัยในครั้งนี้ไปศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษาบริบทของชุมชนด้านการท่องเที่ยว และติดตามความก้าวหน้าการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชมชน

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเส้นทาง และกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน รวมถึงสำรวจความต้องการและความสนใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อนำผลการวิจัยมากำหนดเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวในชุมชนมากขึ้น

2.3 ควรศึกษาวิจัยเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร เพื่อนำผลการศึกษามาแก้ปัญหาผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชนต่อไป

Citation: Triyawong, E., Berndt, P., & Weerasophon, W. (2025). Guidelines for Developing the Potential of Tourist Attractions, Ban Pao Subdistrict, Nong Sung District, Mukdahan Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), 1-26; DOI: https://doi.org/10.60027/iarj.2025.282462

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว. (2557). *คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.

กฤษณ์ โคตรสมบัติ. (2553). *การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในเขตแก่งสามพันโบก อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2557). *จุลสารวิชาการการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. (2553). *เถ้าแก่ เอสเอ็มอี เศรษฐกิจตัวจริง*. กรุงเทพฯ: ธนาคารกรุงเทพ.

จารุจน์ กลิ่นดีปลี. (2541). *การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี* (ภาคนิพนธ์). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

โชติ ตราชู. (2563). ปลัดกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา เป็นประธานการประชุมคณะทำงานขับเคลื่อนไทยไปด้วยกัน กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา ครั้งที่ 1/2563. สืบค้นจาก https://www.mots.go.th/news-view.php?nid=13007

ณิศาศรณ์ ไชยประสิทธิ์, & ฐิรชญา มณีเนตร. (2551). *ศักยภาพของทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยบ้านเป้า ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร*. คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ทิพาพร ไตรบรรณ์. (2557). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์: กรณีศึกษาหมู่บ้านอรัญญิก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

เทศบาลตำบลบ้านเป้า. (2564). *สารสนเทศของเทศบาลตำบลบ้านเป้า*. สืบค้นเมื่อ 18 ตุลาคม 2021 จาก http://bpn.go.th/mainpage

ธนดล สุวรรณนิกขะ. (2556). *แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว: กรณีศึกษาวัดไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม* (วิทยานิพนธ์). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ดีไซน์.

ประไพพิมพ์ สุธีวสินนนท์, & ประสพชัย พสุนนท์. (2559). กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ. *วารสารปาริชาต*, 29(2), 31–48.

ปริวรรต สมนึก. (2555). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านภูกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม. *วารสารศิลปะศาสตร์*, 8(1), 1–35.

ปารวดี ศิริ. (2563). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางเมืองบุญหลวงแห่งล้านนา จังหวัดลำพูน* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยพะเยา.

Citation: Triyawong, E., Berndt, P., & Weerasophon, W. (2025). Guidelines for Developing the Potential of Tourist Attractions, Ban Pao Subdistrict, Nong Sung District, Mukdahan Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), 1-26; DOI: https://doi.org/10.60027/iarj.2025.282462

ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล, & พัชรินทร์ เสริมการดี. (2556). การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน บ้านทุ่งมะปรัง อำเภอควนโดนและบ้านโตนปาหนัน อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 27(83), 97–112.

รัมภาภัค ฤกษ์วีระวัฒนา. (2561). *การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: โอ เอส พริ้นติ้ง เฮาส์.

วิภา ศรีระทุ. (2551). *ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์* (สารนิพนธ์ วท.ม.). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์. (2550). *ทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทย* (เอกสารการสอนชุดวิชา). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์, และคณะ. (2549). *การวิจัยการตลาด*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2540). *การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2540). *โครงการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กองวิชาการที่ปรึกษา ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2542). *รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการวิชาการสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.

สมชาย สนั่นเมือง. (2540). ชุมชนท่องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว. *ททท. จุลสารการท่องเที่ยว*.

สมพุทธ ธุระเจน. (2540). การพัฒนาการท่องเที่ยว. *สารนครศรีธรรมราช*, 27, 12–24.

สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). *รายงานฉบับสมบูรณ์: โครงการจัดทำตัวชี้วัดภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและสำรวจทัศนคติและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

สุวิภา จำปาวัลย์, & ธันยา พรหมบุรมย์. (2558). ศักยภาพและการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน. (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศศ.ม.). มหาวิทยาลัยพะเยา.

อมราวดี คำบุญ. (2556). *การประเมินความพร้อมทางการท่องเที่ยวของเมืองท่องเที่ยวขนาดเล็ก อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี* (รายงานการศึกษาอิสระ). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Citation: Triyawong, E., Berndt, P., & Weerasophon, W. (2025). Guidelines for Developing the Potential of Tourist Attractions, Ban Pao Subdistrict, Nong Sung District, Mukdahan Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), 1-26; DOI: https://doi.org/10.60027/iarj.2025.282462

อรุณี อ่อนสวัสดิ์. (2551). *ระเบียบวิธีวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

อารยา จันทร์สกุล. (2561). Overtourism ผลกระทบและแนวทางการจัดการเพื่อความยั่งยืน. ธนาคารแห่งประเทศไทยสำนักงานภาคใต้. สืบค้นเมื่อ 13 กุมภาพันธ์ 2020 จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/Southern/ReasearchPaper/Overtourism.pdf

Collier, A., & Harraway, S. (1997). *Principles of tourism*. Auckland: Longman.

Fletcher, J., & Amelung, B. (2013). *Tourism: Principles and practice*. Pearson Education Limited.

Pike, S. D. (2008). *Destination marketing: An integrated marketing communication approach*. Butterworth-Heinemann.

World Tourism Organization. (2012). *UNWTO annual report 2011*. Madrid, Spain: World Tourism Organization.

Citation: Triyawong, E., Berndt, P., & Weerasophon, W. (2025). Guidelines for Developing the Potential of Tourist Attractions, Ban Pao Subdistrict, Nong Sung District, Mukdahan Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 5 (3), 1-26; DOI: https://doi.org/10.60027/iarj.2025.282462